

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження

Петрика Владислава Ігоровича

«КОМПОЗИТОРСЬКА ТА ВИКОНАВСЬКА ТВОРЧІСТЬ ДЛЯ КЛАРНЕТА У XX–XXІ СТОЛІТТЯХ: СИНХРОНІСТИЧНИЙ ПІДХІД»

представленого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025
Музичне мистецтво, галузь знань 02 Культура і мистецтво.

XX століття є часом стрімкого розвитку музичного мистецтва, в межах якого виконавство на кларнеті поступово кристалізувалося за рахунок як вдосконалення конструкції самого інструменту, так і професійному зростанню постаті виконавця, що в свою чергу обумовило наповнення кларнетового репертуару різноманітними інноваційними прийомами композиції. Саме від таланту виконавця залежить попит на модернізацію інструмента та на композиційні знахідки. Постать виконавця є каталізатором всіх еволюційних і революційних процесів в мистецтві. Дисертація Петрика Владислава Ігоровича присвячена розкриттю питання, як особистісний підхід виконавця та його індивідуальна творчість здатні збагатити традиційну кларнетову музику. Синергія між кларнетистом та композитором в сучасному культурно-музичному просторі спонукає до розвитку мультидисциплінарних підходів стосовно музичної креативності. Як зазначає дисертант: «діалог між кларнетистом та композитором виходить за межі звичайної колаборації, трансформуючись у феномен когнітивної конвергенції» (с.179).

Дослідження секретів композиторської творчості, феномену інтерпретації музичних творів, універсальність постаті виконавця, як транслятора художніх ідей, методика виконавства на кларнеті та формування національних шкіл композиторсько-виконавського мистецтва, – всі ці теми, будучи актуальними і затребуваними в якості предмета наукових досліджень як в Україні, так і за її межами, органічно об'єднуються в дисертації Петрика В. І., що обумовлює **актуальність** теми його дослідження.

В дисертації Владислава Петрика вирішується кілька солідних наукових завдань, серед яких виокремимо наступні:

- пропонується, осмислюється та обґрунтовується явище «кларнетизму», що представляє собою унікальну систему передконцертної підготовки кларнетиста, та в загальному сенсі є своєрідною філософією його життя;

- здійснено системний аналіз інтепретувальних та художніх ідей Мартіна Фроста, як знакової постаті в історії виконавства на кларнеті, що унаочнює принципи явища «кларнетизм»;

- проаналізовано в проекції проблематики дисертаційного дослідження твори для кларнету, що висвітлюють еволюцію композиторсько-виконавської співпраці, як квінтесенцію музичної креативності;

- здійснено спробу системного аналізу витоків, засад та перспектив харківської школи виконавства на кларнеті, в рамках якої всебічно представлена особистість Валерія Алтухова.

Структура рецензованої роботи представлена двома ґрунтовними розділами, в яких логічно й послідовно розгортається зміст дисертації. В **Першому розділі** дисертант пропонує нове забарвлення поняття «кларнетизм». В його розумінні це комплексна система підготовки кларнетиста, яка сублімує в собі найрізноманітніші аспекти його життєдіяльності, такі як технічна підготовка, тренування психофізичної сторони процесу, розвиток емоційного інтелекту.

В пункті 1.1. «Історія становлення композиторсько-виконавської співтворчості» викладена інформація стосовно органології інструменту, що з одного боку не становить новизну в межах сучасного дослідження, та з іншого – текст подається досить стисло, цікаво сформульовано, що дозволяє читачеві заглибитись в «сюжет», починаючи з витоків, що надає відчуття необхідності й доречності даного підрозділу задля повноти розуміння окресленої проблеми.

Нетиповим для жанру дисертації є те, що окрім розгорнутого аналітичного другого розділу, деякі аналітичні есе подаються вже на початку першого розділу. В зв'язку з цим підкреслимо, що весь аналітичний матеріал цілком відображає індивідуальний погляд автора дисертації. Разом із органологічно-історичним матеріалом аналітичні розвідки сприймаються доречними, і допомагають розкрити зміст головної думки.

В пункті 1.2. «Виконавський апарат сучасного кларнетиста – шлях досконалості» дисертант описує технічні характеристики новаторського пристрою «Clari Mate» як професійний копірайтер, внаслідок чого цей пристрій хочеться одразу придбати. Даний коментар стосується загального стилю написання дисертаційної роботи, мова якої в межах стандарту академічних наукових досліджень є живою і легкою для сприйняття читачем. Весь текст просякнутий власною закоханістю автора в справу кларнетизму. Підтвердженням є наявність великої кількості суто побутових рекомендацій, які дисертант випробував на собі. Саме практичний аспект роботи підкупав рецензента найбільше. Запропоновані рекомендації стосовно підготовки до концертного виступу виходять далеко за межі кларнетового виконавства, будучи придатними й вельми бажаними для мистецтва виконання музичних творів взагалі.

Цікавим та інформативним постає підрозділ **1.2.4. «Порівняння системи навчання гри на кларнеті в Україні та Нідерландах»**, в якому викладено власний досвід Петрика В.І., через який читач має змогу доторкнутися до іншої культури виховання музикантів.

Оскільки конкурси є найстресовішою, але й вельми необхідною ланкою в професійному становленні музиканта, в даному випадку кларнетиста, автор присвячує підрозділ 1.3. цій проблематиці, органічно вписуючи її в загальний контекст дисертації.

Другий розділ дисертаційного дослідження допомагає на конкретних історичних прикладах зрозуміти значення поняття «кларнетизм». Аналітичний пласт інформації є доволі об'ємним. По-перше, робота містить

огляд знакових творів ХХ століття, де дисертант не тільки аналізує музичний текст, а й надає оцінку ролі цих творів в панорамі розвитку кларнєтової музики. По-друге, даний розділ висвітлює аналіз вкладу видатних кларнєтистів у еволюцію художніх можливостей інструменту.

Окремо підкреслимо запропонований В. Петриком алгоритм виконавського аналізу музичних творів, в якому автор дисертації виокремлює три етапи: інтелектуальний, технологічний та синергійний. Аналіз Фантазії Й. Відмана згідно цьому оригінальному алгоритму демонструє всебічне проникнення в композиційно-виконавський простір твору.

Окремою науковою цінністю постають нотатки Владислава Петрика як виконавця і інтерпретатора творів харківських композиторів. Авторський досвід осмислення та виконання творів В. Бібіка та С. Турнєєва значно збагачують сучасне музикознавство.

Розширюючи межі композиторсько-виконавських відносин, дисертант присвячує підрозділ 2.5. постаті видатного харківського діяча – Валерія Алтухова. Через глибокий та різнобічний аналіз Музиканта висвітлюється такий важливий педагогічний аспект, без якого унеможлиблюється формування явища «кларнєтизм».

Резюмуючи досвід рецензента, окреслимо головні тези. Об'єднуючим стрижнем дисертаційної роботи є власне ставлення та індивідуальна думка Владислава Петрика стосовно всіх аспектів обраної проблематики. Практична користь отриманих результатів превалює над теоретизацією. Висновки до розділів є самостійними ґрунтовними осмисленими текстами, що підсумовують зміст всього розділу. Загальні висновки роботи логічно побудовані, повною мірою розкривають зміст поставлених завдань. Розділи дисертації логічно пов'язані між собою, виклад матеріалу є докладним і інформативним. Структура дослідження відображає його концептуальну направленість та дозволяє виокремлювати магістральні напрями. Список використаної літератури налічує 163 позиції, 77 з яких – іншомовні джерела.

Таким чином, можна констатувати, що отримані автором наукові результати є цінним внеском в сучасне музикознавство, а розроблена наукова концепція явища «кларнетизм» має подальшу перспективу вивчення.

Не дивлячись на цілком позитивне враження від прочитаної роботи, у рецензента виникли деякі зауваження та запитання.

Зауваження:

1. Головним пунктом новизни дисертації є перший в музикології досвід осмислення явища «кларнетизм». В тексті роботи детально обґрунтовується суть запропонованого нововведення. Рецензенту не зрозуміло, чому слово «кларнетизм» не винесено у Тему дисертації. Замість нього бачимо акцент на синхроністичному підході, який є методологічним інструментом, що допомагає виявити суть явища «кларнетизм».

2. Оскільки зміст дисертації, на думку рецензента, має велику наукову цінність, прикрим є факт наявності стилістичних похибок та русизмів.

Запитання:

1. Підрозділ 2.5 повністю присвячений В. Алтухову, Вашому педагогу. Не виникає жодних сумнівів у величчї його постаті та того спадку, що він залишив після себе. В тексті роботи навіть зазначено, що «одним із ключових аспектів стало вивчення педагогічної системи В. Алтухова», а також Ви порівнюєте системи навчання гри на кларнеті в Україні та Нідерландах. Чому в таких компонентах дисертації, як Тема, Мета, Об'єкт та Предмет на рівні із композиторським і виконавським, відсутній педагогічний аспект?

2. Чи перетинається Ваше поняття «кларнетизму» з кларнетизмом як світоглядно-естетичною концепцією Павла Тичини, назва якої походить від першої збірки його поезії «Сонячні кларнети» 1918 року?

3. Чи бачите ви, як професійний виконавець, можливості для подальшого вдосконалення конструкції інструменту?

Наведені зауваження, міркування та запитання жодним чином не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження Владислава Петрика. Ступінь актуальності обраної теми, обґрунтованості наукових

положень, висновків, сформульованих у дисертації, їх новизна свідчать про високий професійний рівень автора. Анотація стисло і сконцентровано передає основні положення праці. Робота спирається на значну джерельну базу.

Порушень академічної доброчесності в даному дослідженні не виявлено. Представлене дисертаційне дослідження Петрика Владислава Ігоровича на тему: «Композиторська та виконавська творчість для кларнета у XX–XXI століттях: синхроністичний підхід» є самостійним, завершеним й оригінальним. Обсяг і зміст опублікованих за темою дисертації статей, які відображають її зміст, відповідають вимогам МОН України, а Владислав Ігорович Петрик заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри духових та ударних інструментів
Харківського національного університету мистецтв
імені І.П. Котляревського

О.П. Овчар